

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

§. II. De testamentis privilegiatis, quales solennitates ea requirant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

executioni commissa hæreditas pauperibus & captivis relicta, testes esse possunt in tali testamento. Muller. *l. c.* cum Gothofred. *ad l. 4. c. de Episc. & Cler. lit. o.* non obstante, quòd in ea lege iis detur jus & nomen hæredis (propter quod. Ludvvel. & Faber tenent, eos esse non posse testes (cùm non ad eum effectum dicantur hæredes, ut ipsi fiant defuncti successores, vel aliquid ex defuncti successione commodi retineant, sed quòd ad salutem pauperum vel captivorum actiones defuncto competentes, contra debitores intendere, debita exigere, & vicissim actionibus, quibus defunctus à creditoribus conveniri poterant, quasi quidam hæredes convenire possint: ita Muller. *cit. lit. v.* quem vide. nullatenus tamen, ut Idem, testis esse potest, si simul cum aliis hæres instituitur.

§. Ratione patriæ potestatis personæ ejusdem familiæ propter unitatis fictionem, quâ finguntur una persona, testes testamentarii sibi invicem esse non possunt; dicerent enim sibi ipsis in eo casu testimonium §. 10. *Inst. de testam. ord. l. 20. ff. qui testam. fac. poss.* Hinc filiusfamilias prohibetur esse testis in testamento patris, in cujus est potestate, & pater in testamento filii, Manz. *de testam. valid. & inval. tit. 5. §. 1. n. 34.* Carpz. *p. 3. c. 3. def. 7. n. 3.* Muller. *ad Struv. in ff. qui testam. fac. poss. th. 13. lit. a.* Bachov. Harpr. & DD. communiter *ad cit. l. 20.* Sic etiam liberi sequentium graduum, puta, nepotes, pronepotes &c. tanquam & ipsi in avi seu proavi potestate existentes juxta §. 3. *Inst. de patriæ potest. l. 4. & §. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris* testes esse non possunt in testamento, in quibus eorum avus vel proavus est hæres institutus, *cit. §. 10.* Muller. *l. c.* citatis aliis. Item filius, nepos &c. hæredis, quem is habet in sua potestate, Manz. Muller. *ll. cit.* Similiter nec pater, nec avus &c. hæredis eundem habens in sua potestate. *cit. §. 10.* Perez. *in Cod. tit. de testam. n. 13.* Item prohibetur frater esse testis in testamento fratris & sororis, si utrique in ejusdem patris potestate existant §. 9. *Inst. de testam.* ubi dicitur, reprobatum esse hæc in re testimonium domesticum. per testem autem domesticum, ut Struv. *cit. th. 13. lit. a.* qui est in patris testatoris potestate. Secus tamen, si sint fratres uterini diversum patrem habentes, ut Muller. citatis Vinn. & Besold. Dum verò hujus prohibitionis ratio, nimirum illa personarum per patriam potestatem unio seu identitas, cessat, poterunt personæ, quantumcunque aliàs arctissima caritate & necessitudine sibi devinctæ esse invicem testes testamentarii. Sic itaque filius emancipatus testis esse potest in testamento patris, & vice versa pater in testamento, ubi filius ille hæres est; uti & illius fratres emancipati. idem est de nepote ex filia respectu testamenti avi; de liberis in testamento matris, fratre in testamento sororis in eadem familia per emancipationem non existentis &c. Muller. *l. c. lit. y.* citatis aliis; cùm jura à testimonio testamentario excipiant solos hæredis fratres in potestate patriæ adhuc existentes, & patrem habentem sub sua potestate hæredem aliàsque personas ratione patriæ potestatis conjunctas. Unde jam etiam posse invicem esse testes personas sanguine junctas vel affines hæredi; item maritum in testamento uxoris vel alio, in quo illa scripta hæres; multoque magis esse posse testes patronum in testamento liberti, patrem spiritualem in testamento suscepti ex Baptismo, famulum, ministrum, officiales domesticos in testamento domini, tradunt Reiffenst. *b. t. n. 15.* & a. ud Muller. *l. c.* Castren. *ad l. 20. ff. h. t.* Srauch. *dissert. ad Inst. 9.* Treutl. *vol. 2. d. 39. th. 4. lit. m.* Barry. *de success.*

l. 1. tit. 1. n. 27. dicens communem, Donell. Hilg. Reusn. Arumæ. Welenb. Harpr. &c. dantes etiam rationem, cur potius à testimonio judiciali repellantur istiusmodi personæ, de quibus suspicio est celaturæ veritatem ex affectione, reverentia, obsequio, quàm à testimonio testamentario; dum etiam, ut Brunem. *ad §. 10. Inst. de testam. ord.* in testamentis quædam admittuntur propter ampliorem testium numerum, quæ in judiciis non admittuntur. Nihilominus quòd dictæ personæ esse non possint testes testamentarii, docent alii. & quidem in specie de patre hæredis, quamvis non sit amplius in ejus potestate ob paternam affectionem, quæ per emancipationem non extinguitur. Farin. *de testib. q. 54. n. 154.* Carpz. *p. 3. c. 3. d. 7.* de filio, quòd nequeat esse testis pro patre, sive sit emancipatus, sive non; sive pater condat testamentum, sive ab alio in testamento instituat hæres; eò quòd constituat unam cum patre personam. Clar. *§. testamentum. q. 55. n. 9.* citatis Barthol. & Arcino. sic ait Muller. *l. c. lit. z.* nostris moribus nec hæredis filius, neque ejus pater aut fratres, non propter vinculum paternæ potestatis, sed propter conjunctionem sanguinis, quæ efficit, ut eorum testimonia sint extra suspicionem speratæ successions, esse possunt testes. de omnibus etiam enumeratis personis, & præterea adhuc de aliis, quæ ob commodum, quòd inde expectant, suspectæ, id enunciatur Struv. *cit. th. 13. lit. z.* ex ea ratione, quòd ratio illa, quæ ab unitate personarum ex patriæ potestate fluente desumitur, non excludat aliam rationem easdem personas à testimonio testamentario repellentem, nimirum suspicionem, quæ ex singulari illa affectione sumpta contra eas militat. Quâ sententiarum discordantia stante, melius & tutius esse ad declinandas controversias ac lites, tales personas, de quibus DD. controvertunt, num testes esse possint, non admittere, vel ultra legitimum numerum advocare adhuc alios testes, reòd cum Lauterb. & aliis monet Muller. *l. c. lit. n.* Et hæc hucusque de testamentis solennibus, quales ea solennitates requirant.

§. II.

De Testamentis privilegiatis, quales solennitates ea requirant.

Quest. 608. Quodnam dicatur testamentum ad pias causas, an & quales solennitates tale testamentum requirat.

I. Resp. Ad primum: Testamentum ad pias causas dicitur illud, in quo causa pia instituitur hæres. Reiffenst. *b. t. n. 136.* Lauterb. *de testam. milit. §. 1.* Muller. *ad Struv. in ff. qui testam. fac. poss. th. 18. lit. a.* cum Everhard. Jun. *conf. 24. 27. n. 28.* & communi. Siquidem non minus in testamento ad pias causas quàm alio necessè est, ut hæres seu successor universalis instituat. Muller. *l. c. lit. y.* à qua institutione formam suam primariò desumit; ita ut si causa pia in eo non sit instituta hæres, sed quædam solum particularia ei relicta, non sit testamentum ad pias causas, & consequenter, si in eo non sint servatæ solennitates de Jure civili servandæ, erit nullum, ut Covar. *ad c. relatum. b. t. n. 2.* Sicut è contrariè adhuc tale & valebit, estsi contineat aliqua legata ad causas profanas. Reiffenst. Muller. *ll. cit.* de quò plura *respons. 3.* Porro causarum piarum nomine veniunt, quæ principaliter ac directè

directè ad honorem Dei & Sanctorum, vel spiritua-
lem animæ salutem aut finem pium sunt, vel confe-
rentur locis piis. Abb. *in rubr. h. t. n. 9.* Pirh. *h. t. n. 19.*
Talia verò loca pia sunt Ecclesiæ & Monasteria.
*l. 1. c. de ff. Eccl. Hospitalia & nosocomia, Arg. Clem. 2. de religiof. domib. eò quòd pietatis intuitu ad exer-
cenda ibi pietatis, caritatis & misericordiæ opera sint
erecta. l. 22. c. 23. c. de ff. Eccl. Ricc. p. 3. collect. decis. 628. vers. infertur. Tholof. synag. jur. l. 15. c. 28. n. 8. c. 9. Abb. in c. cum sit generale. de for. comper. Muller. l. c. itè Confraternitates & pia sodalitia. cit. l. 22. Pet. de perul. ir. de 4. Canon. Abb. l. 1. conf. 31. Castrenf. l. 2. conf. 5. Decius. conf. 72. & alii passim. Fines pii sunt, dum relinquitur aliquid captivos redimendi gratiâ. L. 13. c. 19. c. de ff. Eccles. quod ipsum Castrens & Baldus in cit. l. 19. intelligunt etiam de captivis ob delictum, vel causâ subveniendi viduis aliisque miserabilibus personis. Muller. l. c. cum specular. & in specie pauperibus, etiam consanguineis, non tantum carentibus vitæ necessariis, sed etiam necessariis ad decentem sustentationem juxta qualitatem & conditionem status; modò tamen relinquatur iis principaliter ob honorem Dei & animæ salutem. Abb. *in rubr. h. t. n. 9.* & ne aliàs, præsertim dum relinquitur pauperi consanguineo vel affini magis intuitu amicitie vel consanguinitatis quàm paupertatis relictum censetur. quod tamen eo ipso, ut vult Lauterb. *in ff. de testam. milit. §. 4. citatis Surdo decis. 322. n. 16. Mascard. de prob. vol. 2. concl. 1172.* censendum non est, quòd relinquatur pauperi affini. unde Reiff. *h. t. n. 137.* consultum esse ait, ut, si quis alicui pauperi, maximè consanguineo, hæreditatem vel legatum relinquat, coram testibus vel in scriptura exprimat, quòd eum tanquam pauperem hæredem instituat, vel ei legatum relinquat, ne aliàs testamentum vel dispositio ad causas profanas reputetur; sicque ob defectum solennitatis in foro externo rejiciatur, casu quo dubitetur, num institutus hæres verè sit pauper, vel an ei ob honorem Dei potius & ex christiana caritate, quàm ex alio motivo profano hæreditas sit relicta. Idem est de relicto in dotem; eò quòd ea alimentis (quorum causa censetur pia. L. 14. ff. de aliment. legat. c. l. 21. c. de ff. Eccles. Scharf. ad l. 14. c. de contrah. vel committ. stipul. n. 13.) æquiparetur Muller. l. c. cum gl. in l. 22. de præd. minor. quòd tamen intelligendum videtur de puella carente aliàs dote, quare nubere prohibeatur. Quòd ferri solet, quòd meretrici relinquatur, ut ad frugem melioris vitæ convertatur. Bald. *in l. 22. c. de nupt.* Muller. l. c. Item pia causa seu pius finis est, dum relinquitur quid studiorum causâ. Barth. *in l. 1. solut. matrim.* Muller. l. c. Item & vel maximè, dum quid relinquatur pro suffragiis mortuorum. Pirh. l. c. An verò propriè ad causas pias spectet constructio vel reparatio pontium & viarum, ut Muller. l. c. citatis gl. & DD. *in l. 1. §. ad mancipium. ff. ad l. falcid. ut &*, quidquid ad utilitatem publicam confertur, ut Idem citatis L. 1. §. fin. c. de caducit. toll. & Castrenf. conf. 194. l. 2. dubitari possit; cum non ita principaliter respicere videatur honorem Dei, à quo respectu defumenda ratio causæ piæ.*

2. Resp. Ad secundum: Testamentum ad causas pias factum perfectè privilegiatum est & validum pro utroque foro, tam externo quàm interno conscientie, tam in terris Imperii & aliis Regnis, quàm in ditionibus Pontificiis, etsi solennitatibus à jure civili requisitis careat. Requiriturque solùm, ut habeat, quæ jus naturale & gentium exigit; nimirum libera voluntas, testandi capacitas,
R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

nampe sufficiens ratio & intellectus; modò aliunde sufficienter de voluntate testatoris, qui de rebus suis facultatem disponendi habuerit, constat, sive per duos tresve testes, sive per scripturam seu subscriptionem manu propria testatoris factam, sive per confessionem hæredis aliàs ab intestato successuri. ita firmè hodie dum omnes tam civilitæ quam Canonistæ ac Theologi juxta c. relatum. c. cum esses. h. t. & ibi. Fagn. Covar. Abb. Barth. *in l. habeat. à num. 70. c. de ff. Eccl. Barbat. ad c. ad hæc h. t. Sanch. mor. L. 4. c. 1. du. 7. de Lugo. de ff. c. 7. Tom. 2. d. 22. num. 265. Valq. de testam. e. 3. du. 1. num. 12. Clar. §. testament. q. 6. num. 1. dicens id servandum tam in terris Ecclesiæ quàm in foro Cæsaris. Pirh. l. c. Muller. cit. ib. 23. lit. B. ubi signanter ait: Jure Canonico in testamento ad pias causas sublata solennis testamentorum observatio, & sufficit solennitas juris gentium & divini. uti & ait, Decretum Alexand. 3. in cit. c. cum esses. requirens tantum duos testes, procedit hodie non tantum in terris Ecclesiæ, sed & Imperii, estque, ubi agitur de piis relictis, receptum in foro civili, licet aliàs, ubi Jus canonicum à civili differt, utrumque observari solet in foro suo proprio. pro quo citat Fachin. L. 6. contrav. c. 47. Tiraq. de privil. 563. & quotiescunque apud Judicem sæcularem de piis legatis controvertitur, decisio ex Jure canonico sumenda, ut Covar. in c. relatum. h. t. in pr. Unde, dum mox subjungit: Jure civili testamentum ad pias causas absque solennitatibus requisitis non subsistit: sensus non est, quòd Jus civile hodie dum obstat, quò minus subsistat in foro externo, vel etiam in foro sæculari; sed solùm, quòd solennitates illæ per dispositionem Juris civilis. L. 1. c. de ff. Eccles. ut putant quidam, sublata non sint, uti idem tradit Clarus. l. c. Et hæc quia testamenta & ultimæ voluntates ad pias causas ferri debeant causæ Ecclesiasticæ, de quibus Magistratus Civilis nihil disponere potest. c. Ecclesia. de constit. & si quid in contrarium quandoque circa testamenta ad pias causas statutum fuerit per leges civiles, eis Pontifex derogare potest, & præcipere utrobique servari contrarium, utpote ad quem spectat ordinare actiones hominum, & dirigere Principes sæculares in iis, quæ spectant ad finem supernaturalem & salutem animarum; & consequenter tollere, quæ studium bonorum operum pertinentium ad salutem animarum impediunt. Less. L. 2. de justit. c. 19. n. 6. de Lugo. l. c. Pirh. cit. n. 19.*

3. Resp. Tertio: de Jure canonico, nimirum c. relatum. h. t. requiruntur quidem duo testes legitimi ad testamentum ad pias causas; non tamen, ut inscripti sint testamento, ubi illud fieret in scripto. Muller. l. c. lit. y. Sed neque tanquam necessarii ad substantiam, formam & valorem illius (cum nullum in Jure Canonico reperitur Decretum irritans testamenta etiam sine ullo teste facta, pro ut tamen circa alios contractus reperitur, dum ad eos requiruntur testes, ut patet in contractu matrimoniali ex Tridentino. sess. 24. de reform. c. 19.) Sed solum probationis gratiâ, dum ea aliunde haberi nequit; ita ut, si constat aliunde de voluntate testatoris, testamentum tale sine testibus in omni foro sit validum. & ita docent Covar. *in c. relatum. num. 72.* Fagn. *in c. cum esses. num. 8.* Menoch. L. 3. §. 124. à num. 58. Tiraq. tract. de caus. pia. 2. privileg. Molin. de ff. c. 7. tr. 2. d. 134. n. 7. Less. l. c. n. 7. Laym.

Laym. *L. 3. tr. 5. c. 2. num. 3. corollar. 2.* Pirh. *h. t. num. 20.* Muller. *l. c.* Reiffenst. *h. t. n. 143. & seq.* qui etiam *num. 48.* huic bene deducit, valere tale testamentum, saltem pro foro interno (etsi secus foret de foro externo, vel si hæres ab intestato se opponeret) ad hoc, ut accipi & retineri queat hæreditas vel legatum relicta, si hæres pius. v. g. pauper ipsemet interfuit & audivit voluntatem defuncti, licet nec testibus nec scripturam id probare possit; cum de jure naturæ sufficiat ad transferendum dominium, ut ille, in quem transfertur, re vera sciat voluntatem transferentis, eamque acceptet. His non obstante, quod Jure etiam Canonico. *c. cum esset.* requirantur duo testes, etiam ad substantiam ac valorem testamenti; cum id intelligendum de testamento ad causas profanas, ut Pirh. *h. t. num. 20.* neque *c. relatum.* ubi etiam duo testes requiruntur ad testamentum ad pias causas: quia in casu hujus cap. deerant aliæ probationes. Pirh. *l. c.* Unde etiam Arg. *cit. c. relatum.* bene dicit Laym. *l. c. num. 4.* dum aliter non constat de voluntate testatoris, ita necessarîo, etiam pro foro interno requiri duos testes legitimos, ut unus solus, etiam omni exceptione major juramento suum testimonium confirmans sufficiat, ut ei hæres ab intestato teneatur credere. adeoque improvidè agere, & suam dispositionem exponere periculo nullitatis testatoris, ait, Reiffenst. *h. t. num. 153.* uni soli. v. g. Confessario suo exponendo voluntatem suam ultimam, ut eam post mortem suam revelet & intimet hæredibus suis ab intestato; cum illi ei soli non teneantur credere. De cæterò non requiritur ad legitimam probationem, ut hi testes sint rogati; cum solo Jure Civili, quod in his testamentis non attenditur, non verò jure gentium vel naturæ, aut etiam canonico, etiam ad probandum requirantur testes rogati. Covar. *l. c. n. 5.* Abb. *in cit. c. relatum num. 3.* Fagn. *ibid. n. 12.* Pirh. *h. t. n. 21.* Molin. *l. c. n. 4.* Clarus. *l. c. n. 4.* Muller. *l. c. lit. y.* contra Castrenf. *L. 2. conf. 101.* Lapum *allegat. 30.* Non obstante *cit. c. relatum.* dum ibi dicitur: *coram duobus testibus requisitis:* cum id non intelligendum, ac si deberent esse rogati à testatore; sed quia requiruntur ad probationem, dum aliæ probationes desunt. AA. citati, vel, ut alii cum Corneo *L. 2. conf. 278.* dicta verba referenda ad Judicem, qui duos testes requirere & examinare debet. Neque requiritur, ut testes in hoc testamento sint mares, sed esse possunt mulieres, tam in foro Ecclesiastico quàm seculari; quia in hoc testamento attenditur jus gentium & naturale, quò in eo testes legitimi censentur mulieres. AA. paulò ante cit. Reiffenst. *h. t. n. 155.* hac ratione addita; quòd mulier in quavis causa civili, (quale est testamentum, saltem ad causas profanas, possit esse testis, quantum est de Jure canonico, & solo Jure civili repellatur; adeoque multò magis in testamento ad pias causas, quòd est causa Ecclesiastica, vel saltem mixti fori, ut Pirh. *num. 22.* ita ut eam tractare cogereque ad relicta præstanda etiam Judex secularis, dum hæres ab intestato, executor, possessor hæreditatis est laicus. Proinde jam etiam non repelluntur à testificando in hoc testamento inhabiles aliàs ad hoc Jure civili, ut sunt servi, infames, quatenus præcisè tales jure civili, argumento ducto à muliere, & quòd hi jure gentium esse possint testes testamentarii. Anchar. *in c. cum esset. h. t. n. 6.* Fagn. *ibid. n. 35.* Reiffenst. *n. 156.* testan-

tes de communissima. Repelluntur tamen, qui & quatenus inhabiles ad hoc sunt Jure canonico; quales sunt servi, *can. testes. 4. q. 3.* infames infamia juris. *c. nulli. 3. q. 4. c. 7. de testib.* excommunicati vitandi. *Can. illi qui can. infam. 6. q. 1. c. 8. de sent. excomm. in 6.* Criminosi non emendati, si eis crimen objiciatur. *c. 54. de testib.* & alii, de quibus ad *tit. de testib.* Præterea, ut dictum *resp. 1.* ad testamentum ad pias causas, non secus ac ad testamentum ad causas profanas, etiam de Jure canonico, necessaria est institutio hæredis juxta communiorem contra Less. *L. 2. c. 19. du. 2. n. 8.* est enim illa institutio de essentia omnis testamenti quàm talis, illudque per hoc differt ab aliis dispositionibus ultimæ voluntatis, adeoque ubi hæres non est, etiam testamentum ad pias causas non est, sed præcisè codicillus. Reiffenst. *h. t. n. 179.* est etiam hæc institutio de jure gentium, eo ipso, quòd hoc jure nemo nisi hæres ex testamento vel ab intestato succedat in universum jus defuncti. qualiter autem fieri possit hæc institutio in testamento ad pias causas, dicitur *resp. seq.*

4. Resp. Quattò: cætera aliàs requisita à Jure civili non requiruntur ad hæc testamenta. Si primò, quamvis regulariter non valeat testamentum, in quo hæres instituitur solo nutu. *L. jubemus. c. de testam. sine scriptura & voce ad interrogationem alterius;* valet tamen sic conditum ad pias causas *gl. in c. cum tibi. h. t.* Corneus *in cit. l. jubemus. num. 26.* Alex. *ibid. n. 3.* & Rimmald. *col. 1.* & alii, quos citat & sequitur Clar. *l. c. n. 7.* item Tiraq. *de privil. causa præprivil. 8.* Molin. *l. c. d. 134. n. 3.* de Lugo. *cit. d. 22. n. 169.* Laym. *l. c. n. 3.* Pirh. *n. 21.* Muller. *cit. th. 23. lit. y.* Reiffenst. *h. t. n. 150.* Secundò licet requiratur aliàs subscriptio temporis, quò factum est testamentum. hæc tamen in testamento ad pias causas non est necessaria. Arg. *auth. hoc inter. c. de testam. Natta in auth. quòd sine. c. de testam. Everhard. Jun. conf. 27. vol. 1. n. 64.* Muller. *l. c.* Tertio licet de jure communi requiratur, ut legitima relinquatur filiis jure & titulo institutionis; in testamento tamen ad pias causas, ut Clar. *l. c. & ex professo q. 38.* non requiritur; cum hæc sit merè solennitas Jure civili inducta. Clar. *l. c. n. 8.* cum Bartol. *in l. c. de ff. Eccles. n. 62.* Alex. *in l. inter cætera. ff. de lib. & posthum. n. 4.* Jason. *L. 2. conf. 194. col. fin.* Muller. *l. c.* Quattò licet non valeat Jure civili testamentum seu ultima voluntas captatoria, qua pendet ex alieno arbitrio, vel in alienum arbitrium confertur; dum nimirum hæredem constituit, committendo alteri hæreditatem aut legata ejus arbitrio distribuenda juxta *L. 52. de hered. instu.* Clar. *l. c. n. 5.* Muller. *l. c.* valet tamen tale testamentum seu dispositio ad causas pias, quàm v. g. testator dicit coram duobus testibus, vel scribit suam manu in genere: *instituto hæredem pias causas:* vel magis in specie, *animas in purgatorio. vel pauperes, quos Titius elegerit. lego centum aureos in dotem puelle, si hæredi placuerit.* ac ita docent Abb. *L. 2. conf. 32. num. 3.* Alex. *L. 1. conf. 14. num. 7.* Parif. *L. 2. conf. 83. num. 29.* & alii, quos refert & sequitur Clar. *l. c. num. 5.* Item Covar. *in c. cum tibi. h. t. num. 12.* de Lugo *l. c. n. 172.* Molin. *l. c. n. ult.* Laym. *l. c. n. 7.* Pirh. *h. t. n. 23.* Reiffenst. *n. 151.* Muller. *l. c.* & AA. communiter. *in l. captatorias. c. de testam. milit.* eò quòd, ne voluntates ultimæ in alienum arbitrium conferantur, sic simplex prohibitio Juris Civilis; adeoque non impediatur, quò minus ea non obstante valeat talis dispositio ad pias causas quin & valebit adhuc talis dispositio commissoria, in qua non

non apparet expresse, testatorem voluisse testari ad pias causas; ut dum dicit: *committo omnia bona mea dispositioni Titii*: ita ut in tali casu deputatus ille commissarius solo nomine intelligatur institutus haeres, & gravatus sit omnia illa bona distribuere in pias causas, quas ipse voluerit. pro ut ex *cit. c. cum tibi. h. t. desumunt Abb. ibid. n. 4. Covar. n. 13. Clar. l. c. n. 6. Pirh. Reiffenst. ll. cit.* ex ea etiam ratione, quod ultima voluntas & dispositio ita intelligenda, ut potius valeat quam pereat, sive ut ea subsistere possit secundum jus naturale & gentium. Arg. *c. Abbat. de V. S. & L. 11. ff. de reb. dub.* Talis autem dispositio facta ad causas profanas non valeat. item quod talis commissarius, arbitrarius arbitretur ut quilibet prudens, adeoque quod videtur optimum defuncto; huic autem optimum sit, si bona sua distribuantur in pauperes aliosve pios usus. Quinto tamen est testamentum iniatum, non autem consummatum, sed imperfectum, quia testator morte praeventus, aut alia ratione impeditus illud perficere non potuit, aliis nullatenus valeat. juxta *L. si is, qui ff. h. t. valere tamen quod ad legata pia in ea dispositione imperfecta jam expressa, quidam absolute pronunciant. ut Pirh. h. t. n. 22. citatis pro hoc Covar. in c. relatum. h. t. n. 10. Molin. l. c. n. 7. Laym. l. c. n. 6. idque non obstante, quod testator voluntatem mutare potuerit; quia si re ipsa non mutavit, ea firma maneat. Veruntamen rectius id ipsum distinguunt alii juxta diversum modum, quo illa imperfectio contingere potest; ita ut etiam quod ad pias causas in dispositione imperfecta expressas ea nihil valeat, si imperfectio contingat ex defectu voluntatis testatoris actu existentis. dum nimirum cogitat testator, vel resolvit se facere testamentum, & in eum finem convocari curat testes, annotat etiam in scheda aliqua, vel discurrens cum aliquo aut pluribus, edicit se in testamento institutum heredem causas pias, vel aliquid circa eas ordinaturum, nihil operatur quod ad causas pias talis resolutio manifestata in scripto vel ore tenus de futura a se confectione testamenti aut ordinatione ad pias causas; quia rationem voluntatis testamentaria non habet; cum per hoc dici nequeat facere testamentum, aut etiam proprie incipere illud facere; sed ad summum praeparare se ad illud faciendum, quae praeparatio in rigore dici potest non testamentum imperfectum. unde jam deficit aliquid jure naturali requisitum ad testamenti substantiam & valorem. Et ita docent de Lugo. *l. c. num. 276. Covar. Molin. ll. cit. Decius in c. 1. de fide instrum. num. 15. Barbof. in c. cum tibi. h. t. num. 5. Surdus. decis. 292. a n. 11. & alii, quos citat & sequitur. Reiffenst. h. t. num. 166. juncto. num. 168. dicens communem contra Abb. de success. ab intestato. num. 2. Si vero imperfectum sit testamentum ratione solemnitate aliquarum, ut dum quis coram testibus jam praesentibus incipiat testari, dicendo v. g. heredem instituo Ecclesiam: pauperibus hoc vel illud lego: volens adhuc plura ordinare, & antequam ad finem perveniat moriatur, vel ratione privetur. idem est, si postquam jam coeperat scribere voluntatem suam manu propria, antequam absolveret, decederet, vel aliter redderetur inhabilis ad absolvendum (in quo utroque casu dispositio illius diceretur quidem perfecta ratione voluntatis, quod ad ea, quae expressit vel scripsit; imperfecta vero ratione solemnitate, eo quod quousque testamentum plene absolvatur, non sit debite solenne juxta *L. 25. ff. h. t.*) valet talis dispositio facta ad pias causas; eo**

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

quod dictum saepius, in testamento ad pias causas, sufficiunt ea, quae jure naturali requiruntur; hoc autem jure non requiratur, ut quis totum testamentum, pro ut intenderat, absolvat; cum quis possit perfecte disponere de aliquibus, ita ut quod ad taliter disposita dicatur de praesente habere voluntatem perfectam disponendi, quamvis aliter sit de Jure civili, & non valeret talis dispositio imperfecta ratione solemnitate facta ad causas profanas, saltem in foro externo juxta *l. si quis ff. h. t. l. furiosus. c. qui testat. fac. poss.* ex ea etiam ratione, quod testamentum secundum leges sit quid individuum, ut proin, qui tantum facit, nihil fecisse censetur. & ita docent. *Covar. l. c. n. 14. Molin. l. c. Laym. l. 3. tr. 5. c. 2. n. 6. Tiraq. l. c. privil. 7. Barthol. apud Reiff. iis inharentem n. 173. contra Clar. l. c. 9. 7. n. 4. nihil hoc fundamento, quod tale testamentum dici non possit perfectum ratione voluntatis, cum etiam in actu testandi testator mutare possit, & saepius mutet voluntatem, quod tamen paulo ante una cum ratione sua negatum est. Et certe, si dicta ratio subsisteret, etiam testamentum totaliter absolutum dici posset imperfectum; quia & illud mutari potest. Sexto tamen aliis necesse sit institutionem haereditatis fieri explicitè expresso haereditis nomine; in testamento tamen ad pias causas necesse non est fieri hanc institutionem explicitè dicendo. v. g. pro haerede instituo causam piam: sed sufficit fieri implicitè dicendo v. g. volo, ut omnia bona mea post mortem meam dentur huic monasterio, vel applicentur ad causas pias, vel impendantur legendis sacris; cum haeres dicatur ille, qui in universa bona defuncti succedit. Idem est, si prius factis aliquibus legatis dicat: reliqua dentur pauperibus; hoc ipso enim, quod legatarii tantum in jus particulare succedant, causa pia, dum ei reliqua omnia sine exceptione relinquuntur, implicitè erit & censetur instituta haeres, ut potest in reliquum jus universum succedens. ita Reiffenst. *n. 179. Qualiter vero fiat haec institutio haereditatis ad causas pias, dum committuntur dispositioni Titii, dictum est paulo ante. Vide etiam, quae desuper habet, Pirh. h. t. n. 24. Septimo, licet testamento invalido, etiam non subsistat facta in eo legata profana; cum non subsistente principali, etiam non subsistat accessorium; valet tamen in eo casu testamentum quod ad relicta in eo ad causas pias; cum ultimae voluntates, quatenus se extendunt ad causas pias, non infirmantur ob defectum solemnitate de Jure civili aliis requisitarum. Pirh. h. t. n. 22. citatis Covar. in c. relatum. n. 3. Molin. l. c. n. 2. item Tusch. *v. legatum. concl. 109. n. 7. Imol. in c. quae in Ecclesiarum. de consuet. col. penult. Engels. h. t. n. 20. Reiffenst. n. 164. non obstante Regul. 42. jur. in 6. accessorium sequitur naturam principalis: cum ea praeter aliis sui limitationes & hanc admittat: nisi in accessorio reperitur specialis ratio, quae in principali non reperitur, qualis in hoc casu est favor religionis. & contra tamen testamentum minus solenne conditum principaliter ad causas pias, sive in quo instituta haeres causa pia, ideoque validum, sustinetur quoque quod ad facta in eo legata profana; cum subsistente principali, subsistat quoque accessorium. AA. iidem. item Clarus. *l. c. q. 6. num. 9. Tiraq. privil. 80. Laym. l. 3. tr. 3. c. 2. num. 20. Reiffenst. h. t. n. 161. citatusque ab eo Less. & alii communiter contra Jafon. in L. 1. c. de ff. Eccles. in 1. lectur. num. 22. ex ea etiam ratione; quod si legata profana in testamento facta ad pias causas sine solemnitate civili non subsisterent, necessario accrescerent causae piae tanquam haerediti instituto,****

hoc ipso, quod hæres succedat in universum justitatoris. videtur autem repugnare æquitati, idem testamentum, cuius favore & valore se defendit causa pia, ob ejusdem causæ favorem impugnari & infirmari in alio contra illud tritum: quod quisque juris in alterum statuit, vel obtinet, uti & eo ipso debet.

Quest. 609. Testamentum inter liberos quodnam dicatur, an & quas solemnitates requirat.

I. Ad primum: testamentum inter liberos illud est, quod parentes faciunt inter liberos, eosque hæredes instituunt. Dicitur primò: *parentes*, quo nomine hic veniunt tam mater quam pater, ut conitat ex *L. hac consultissima. c. b. t.* quam clavem in hac materia vocat Clarus §. *testamentum q. 8. n. 1.* & *l. appellatione. ff. de V. S.* etiam enim olim hujus testamenti privilegiati factio concernebat solum patrem, teste Justiniano *Novell. 107.* quia tamen leges, ut inquit Muller. *ad struv. in ff. quæ testam. fac. possunt. ib. 18. lit. i.* erubuerunt matrem supponere illis solemnitatibus, à quibus patrem liberarunt, extenta fuit privilegiata illa factio testamenti etiam ad matrem à Theodos. & Valentinia per *cit. l. 21.* neque enim minus hæreditas matris quam patris debetur liberis per *l. 15. ff. de inoffic. testam.* privilegiumque testandi absque solemnitatibus non concessum ratione patriæ potestatis, quam solus pater habet §. *10. Inst. de adop.* Sed ex reverentia, quam patriæ ac patri debent liberi. *l. q. c. de patr. potest. cit. Novel. 107. c. de testam.* Et hæc, etiam mater transferit ad secundas nuptias. Lauterb. *in ff. de testam. milit. §. 25.* Muller. *l. c. lit. v. Arg. l. 8. ff. de pub. in rem act.* Item veniunt in hac latiore significatione parentum nomine omnes ascendentes in linea directa utriusque sexus & cujuscunque gradus, avus proavus, avia & proavia juxta *cit. l. hac consultissima. 21. §. ex imperfecto.*

2. Dicitur secundo: *inter liberos*: quo nomine hic veniunt omnes descendentes lineâ rectâ utriusque sexus & cujuscunque gradus *l. 220. ff. de V. S.* ita ut etiam avus vivente filio, testamentum facere possit inter nepotes, ut Lauterb. *l. c. §. 26.* cum Carpz. *7. F. c. 4. def. 16.* Arg. *cit. h. 21.* dum ibi generaliter dicitur, parentum testamentum valere inter liberos, quorum nomine secundum propriam significationem veniunt nepotes & pronepotes. *cit. l. 220.* Veniunt quoque filii nati quam nascituri. *L. 117. ff. de R. 7.* utpote qui pro natis habentur, quoties de eorum commodò agitur. *L. 7. ff. de statu homin.* Lauterb. §. 26. Item tam emancipati, quam sub patria potestate constituti. *l. 56. ff. de V. S.* Brunem. *ad cit. l. 21. §. 1.* Lauterb. *l. c.* Muller. *cit. ib. 18. lit. β.* Item nomine filiorum, inter quos parentes validè sine solemnitate facere possunt testamenta, venire tam legitimos quam naturales, tenent Carpz. *p. 3. c. 4. def. 24.* Lauterb. §. 28. Hahn. *in de testam. ib. 28.* Arg. *cit. l. 21.* loquentis generaliter. uti & exemplum est. *in l. 6. ff. de in jus voc.* Imperatore respiciente ad affectionem naturalem & rationem sanguinis. Contrarium probabilius tenentibus Claro. *l. c. q. 12. n. 1.* testante de communi. Gail. *L. 2. obs. 112. n. 18.* Fachin. *l. 4. controv. c. 3.* Jafon. *in l. 21. §. ex imperfecto. c. b. t. n. 4.* Decius *conf. 610. n. 3.* Stryck. *de testam. inter liber. c. 2. n. 15.* Reiffenst. *h. t. n. 208.* ex earatione, quòd dum lex intentionem facit de liberis regulariter intelligantur soli legitimi. *L. filium. ff. de his. qui sunt sui.* ad hæc non videatur credibile, jura voluisse specialem favorem exhibere illegitimis ob inordinatam patris libidine suspectis.

illud saltem videtur certum, non venire illegitimos, cum exlat proles legitima. Secus tamen est de illegitimis seu naturalibus respectu matris, inter quos ab ea factum testamentum minus solene valet. Clar. *l. c. n. 2.* Gail. *l. c. n. 20.* Lauterb. §. 28. Reiff. *n. 209.* utpote qui quòd ad matrem omnia legitimorum jura habent, unde etiam jure communi succedunt. §. *novissime Inst. ad S. C. Orphit.* Brunem. *ad cit. l. 21. §. 1. n. 5.* allegatis multis. uti & DD. communiter teste Lauterb. Item veniunt tam legitime nati quam ex post legitimi, utpote consecuti omnia legitimorum jura. Fachin. *l. 4. controv. c. 4.* Lauterb. §. 27. Ludvvel. *tr. de ult. vol. p. 3. c. 3. pag. 332.* Muller. *l. c. lit. y.* Non verò veniunt nati ex damnato concubitu, utpote quos Jus Civile pro liberis non agnoscit, & ab omni successione excludit. *Novell. 89. c. fin.* Lauterb. §. 28. *in fin.* ubi etiam, quòd de spuris quòd ad patrem frustra quærat, quia incerto patre nati. quanquam quòd ad matrem Illustris, succedere illi spurios, & consequenter inter eos testamentum facere posse, ubi nullos legitimos habet, extra dubium esse dicat. Idem Lauterb. §. 25. Sed neque inter filios adoptivos testamentum facere potest pater aut mater, nisi sint ab aliquo ascendente; cum proprie liberi non sint, & liberis simpliciter nominatis, non comprehendantur. Lauterb. §. 27. citatis aliis. Nequaquam autem veniunt descendentes ex linea laterali, etiam si de cetero patri testatori ætissimo cognationis & sanguinis vinculo sint conjuncti, v. g. germani fratres & sorores, harumque descendentes. quia hi omnes, & quotquot non sunt ex linea directa testatoris, censentur persona extraneæ, ut juxta *l. 21. c. de testam.* Harpr. *ad §. 3. & 4. Inst. de testam. Ord. n. 228.* Carpz. *p. 3. c. 4. d. 19. n. 5.* Surd. *conf. 258. n. 22.* Boër. *decis. 241. n. 3.* Clar. §. *testamentum. q. 10. n. 1.* & plures alii, quos citat & sequitur Muller. *l. c. ib. 19. lit. a.* Adeoque multò minus affines, ut prævigni & prævignæ, qui vitrico & noverca nequeunt succedere, & ad quos, quæ aliàs in jure specialiter singulari parentum & liberorum favore inter illos inducta, non pertinent. verum de hoc infra, ubi an persona extraneæ institui possint hæredes, denique non veniunt filii, qui per statutum sunt exclusi à successione ab intestato. v. g. filia, quia sunt doctæ. Clarus. *l. c. q. 12. n. 4.* citatis aliis. Lauterb. *l. c. §. 31.* vel etiam, quia solemniter renunciantur, de cetero si in hoc testamento vel unus sit præteritus (excipi, nisi sit ex hæreditatus) illud non valet, cum hic defectus præteritionis non sit circa solemnitatem, sed circa substantiam illius. Clar. *l. c. q. 8. n. 6.* cum gl. *fin. in l. si filius. ff. de liber. & posthum.* Alex. *L. 2. conf. 126. post. n. 3.* Natta & aliis.

3. Dicitur tertio: *eosque hæredes instituunt*: quia de essentia hujus testamenti est, ut omnibus filiis relinquatur jure institutionis, ita ut si relinquatur iis aliquid alio titulo v. g. legati, tale testamentum destitutum solemnitatibus non valeat. Clar. *l. c. q. 8. n. 7.* citatis Ruin. *l. 2. conf. 1 n. 3.* Salicet. *in auth. novissima. c. de inoffic. testam.* Natta. *in cit. l. 21. §. ex imperfecto. n. 112. & seq.* & plurimis aliis, qui ferè omnes testantur esse communem legistarum & Canonistarum. idque ex ea ratione, ut Clar. *l. c. & q. 38. n. 1.* quòd lex disponens, ut valeat tale testamentum inter liberos, condita sit in favorem liberorum, utpote quibus debebatur etiam jure naturali hæreditas parentum, adeoque eorum conditio sit deterior, ea lex locum non habeat; fieret autem deterior, si non titulo institutionis, sed titulo legati vel fideicommissi aliòve particulari relinqueretur iis;

his; dum è contra, si filius in re cetera institutus, co-
hærede universalis repudiante hæreditate, ea tota
accresceret filio instituto. l. 21. §. 1. c. de testam. Bar-
bos. ad l. 13. c. de hered. instu. aliàs præterea utilita-
tates enumerante Vasq. de suc. cess. l. 2. §. 20. p. 205.
Idem omnino ex eadem ratione tradit Muller. cit. th.
18. lit. n. ubi etiam addit, quòd liberi debeant dire-
ctè institui.

4. Resp. Ad secundum: tamen si testamentum
parentum inter liberos sit pro utroque foro pluri-
mùm privilegiatum, nihilominus solennitates ali-
quas adhuc requirit, sive fiat in scripto, sive nuncu-
pative, ut fieri potest. Tales sunt primò & ante om-
nia, ut constat de voluntate patris testari volentis.
Muller. th. 23. lit. 2. quod tamen potius ad substantiã
quàm ad solennitates talis testamenti referendum.
Secundò debet fieri scripto vel ore tenus. ita Clar. l. c.
9. §. 8. n. 9. dum ait, non valere hoc testamentum nutu
factum; nec debere sumi argumentum à testamento
ad pias causas, quod dicit nutu factum valere. Terti-
o, ut secundum immediate ante dicta liberis relin-
quatur portio sua titulo institutionis, seu omnes no-
minentur honorabili nomine hæredis, ut præter jam
citas Gail. l. 2. obs. 112. n. 11. Covar. de testam.
c. 16. §. 1. n. 4. Berlich. p. 3. concl. 15. n. 20. Fachin.
l. 4. contr. c. 14. Salicet & c. contra Jason. in auct.
novissima. c. de inoff. testam. & alios ab eo citatos.
His non obstante, quod objicit Jason. nimirum
quòd dicta institutio sit solennitas juris civilis; in
hoc autem testamento attendatur tantum jus natura-
le & gentium nam hoc ipsum, quòd solum jus
gentium sit observandum in eo, negatur; cum
hoc testamentum non sit totaliter exemptum à solen-
nitatibus juris civilis, ut patet ex dicendis, unde
etiam à testamento ad pias causas (quod valet, etsi
non titulo institutionis aut hæredis, sed alio relin-
quatur liberis aliquid, modò id attingat legitimam;
eò quòd licet legitima liberis debeat jure naturali
vel gentium juxta l. scripto. §. 1. ff. unde liberi. non
tamen debeat illis jure naturali ut legitima portio
assignetur titulo institutionis seu hæredis; cum hac
ratione solummodò debeat illis ex dispositione ju-
ris civilis. Novell. 113. c. 3.) ad testamentum inter li-
beros, quod minus in hoc ipso & aliis est privilegia-
tum quàm illud, non valet argumentatio. valet ta-
men testamentum patris inter liberos, quòd unum vel
plures eorum titulo hæredis instituit; alii verò eo-
rum portionem legitimam assignat titulo legati vel
fideicommissi, secundum Reiffent. h. t. n. 198. cu-
jus tamen contrarium melius cum AA. paulò ante
citatis dixerat. n. 192. nimirum, ut valeat testamen-
tum inter liberos, sive scriptum sive nuncupativum,
debere cuivis ex liberis relinqui suam portionem ti-
tulo hæreditatis, sive debere omnes institui & no-
minari titulo hæredis; quamvis hoc titulo inæ-
qualiter instituere illos possit, uni majorem & pin-
giorem partem hæreditatis assignando quàm alteri,
modo cuivis legitimam relinquat, uti docent. Arg.
l. parentibus. c. de inoff. testam. & ibi Jason. num. 1.
Gail. l. c. n. 23. Fachin. l. c. c. 2. Clar. l. c. g. 14. n. 8.
qui tamen addit; modò sit modica disparitas, aliàs
secus. Laym. l. c. n. 12. quos citat & sequitur. Reif-
fent. n. 190. si non cum communi, ut ait, saltem
cum communiore, ut Clar. contra Covar. de testam.
c. 16. §. 5. n. 5. Decium & Tiraq. ex ea ratione,
quòd si ex testamento non aliter quàm ab intestato,
nempe æqualiter succedere debeant liberi, hoc tes-
tamentum inter liberos vix illum privilegiũ haberet.

5. Quartò, sive testamentum hoc fiat in scripto,
sive nuncupative, requiritur, ut nomina liberorum,

uti & quantitas unciarum, seu in quota parte quis
que instituat, clarè exprimantur. Novell. 107. c.
1. Auct. quòd si sine c. de testam. & ibid. Scharid. n.
6. Carpz. p. 3. c. 4. d. 17. n. 8. & l. 6. tit. 3. resp. 33.
n. 2. Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. num. 314.
Muller. cit. th. 23. lit. n. cum aliis. & ita quidem, ut
si in scripto fiat testamentum, exprimendo quotam
illam, dum in pecunia aliave numerali consistit, non
notis arithmeticis seu ciferis scribendo. v. g. assigno
filio meo Titio pro sua quota 1000. florenos: cum
in hoc facile error vel fraus committi possit; sed scri-
bendo literis expressis. v. g. relinquo Titio mille flo-
renos. Clar. cit. g. 14. n. 3. juxta cit. novell. 107. c.
1. cum communi, ubi etiam dicit, quòd utendum
non sit abbreviationibus etiam usitatis; sed extensè
verbis integris, pro quo citat Bartol. in l. quoties. §.
1. ff. de hered. instu. quod posterius securus esse di-
cit Reiffent. h. t. n. 183. per quòd indicare videtur,
id non esse absolute de substantia talis testamenti.

6. Quinto: Requiritur quoque in hoc tes-
tamento scripto ut adscriptum sit tempus, annus,
mensis, dies, quo conditum testamentum cit. No-
vell. 107. Clar. l. c. n. 2. Lauterb. §. 33. Muller. l. c.
lit. a. dicens communem, & nisi addatur, non re-
ctè confici testamentum. pro quo citat Carpz. p. 3. c.
4. def. 17. n. 8. Manz. de testam. valid. & inval. l. 4.
g. 3. n. 10. Coler. decif. 16. n. 7. Gratian. disc. for.
Tom. 2. n. 235. & plures alios, & inter hos scabinos
Lipsiens. qui pronunciarunt tale testamentum esse
nullum, etiam die non expresso. Et hæc ex ea ra-
tione, quòd ut Bald. in l. contractus. de fide instrum.
n. 6. tempus denotet scripturæ perfectionem; quin
etiam ex temporis appositione magis colligi delibe-
ratam mentem & voluntatem patris testatoris, & de
veritate melius constare, ut etiam, si testator dece-
dat relictis duobus testamentis, constare possit,
quodnam sit prius vel posterius, secundum quòd
successio institui debeat. dum aliàs, si post obitum
patris inveniuntur plura testamenta, & non apparet,
quo tempore unumquodque conscriptum ob incer-
titudinem temporis & defectum probationis ambo
corruant, & effectum nullum habeant, ut Muller.
l. c. Possè tamen tempus per æquipollens, ex quo
colligere liceat, quo tempore conditum testamen-
tum. v. g. die, quo 60. annum ætatis intrarem; sup-
pleri; cum nihil interfit, quomodo tempus sit cer-
tum, modò de certo constet, ait Idem.

7. Sextò requiritur, ut, ubi testamentum hoc
conscripsum ab alio quàm patre testatore subscri-
ptum sit à patre manu propria; quia non nisi hac
subscriptione confirmatur; cum hac subscriptione
totam scripturam suam faciat, & in omnia, quæ in
ea continentur, consentire videatur juxta l. 8. §. 25.
ff. quib. mod. pig. Sot. Clar. cit. g. 14. n. 4. Fagn. in c.
tuanos. h. t. n. 10. Gail. l. c. n. 8. Laym. l. c. Reiff.
n. 186. Lauterb. §. 32. Arg. l. 21. c. de testam. Etsi
autem Brunem. in cit. l. 21. §. 1. n. 14. Clar. l. c. n.
4. dicens communem velint, non sufficere solam
nominis notationem; sed in specie requiri, ut testa-
tor adjiciat: in præcedente scriptura ultimam suam
voluntatem contineri; vel dicat: hoc testamentum
inter liberos conditum approbo: vel simile quid;
communiter tamen sufficere dictam subscriptionem
nominis tenet Muller. l. c. lit. 2. & ita in praxi obti-
nere, ait Lauterb. l. c. citatis Carpz. Richt. Berlich.
Sigillum tamen testatoris scripturæ ab alio subscri-
ptæ appositum non sufficere sine subscriptione ob
defectum formæ, ut valeat tale testamentum, ait
Idem citatis Carpz. Richt. sub hac tamen limita-
tione: nisi testibus probari possit, quòd ipse pater

vel alius ex ejus mandato sigillum apposuerit; vel etiam subscriptio ab omnibus liberis facta suppleat defectu subscriptionis. Sed neque dicta subscriptio, aut etiam liberorum necessaria, dum pater propria manu totum scripsit testamentum, modo manus illius agnoscat. Clar. l. c. n. 1. Gail. l. c. Jason. in *Auth. quod sine. c. h. t. n. 1.* Fachin. L. 4. *controv. c. 1.* Unde si in arca vel apud Notarium aliumve non suspectum inveniatur scheda patris manu scripta, etiam nullius manu subscripta, in qua continetur ejus dispositio inter liberos, valet illa in ratione testamenti inter liberos in utroque foro juxta *cit. auth.* quod sine. Alex. L. 7. *conf. 105. in fine.* Clar. ceterique AA. jam citati.

8. Septimò; in testamento inter liberos nuncupativè requiruntur ad minimum duo testes. Clar. l. c. 9. n. 2. cum communi; non quidem pro solemnitate essentiali, ita, ut etsi aliunde de voluntate patris constet, adhuc requirantur; sed solius probationis gratiâ. Lauterb. §. 34. Muller. l. c. *lit. v.* dum nimirum aliunde de eo constare nequit. Neque hujus contrarium velle videntur Carpz. p. 3. c. 4. d. 15. Muller. l. c. *lit. o.* & alii passim, dum dicunt, requiri hos testes, ut valeat testamentum; sed ad summum non valere, seu nullum effectum habere tale testamentum, si non adhibitis testibus etiam aliunde de voluntate testatoris constare nequeat. uti id ipsum satis exprimunt, dum dicunt: valet testamentum nuncupativum, etsi omni alia solemnitate careat, modò per duos testes vel aliunde satis constet de voluntate testatoris. De cetero, dum pater cæcus nuncupativè testatur, præter duos dictos testes ad probandum requiri tertium testem; eò quòd sicut se habet testamentum solenne videntis ad testamentum solenne cæci, in quo ultra consuetum numerum necessarius unus adhuc; ita etiam se habeat testamentum patris cæci inter liberos ad testamentum patris videntis, asserit. Muller. l. c. citatis Stryck. *de jure sens. d. 2. c. 3. n. 41.* Valq. *de success. l. 3. §. 30. num. 44.* Fachin. l. c. n. 2. & pluribus aliis. Nihilominus & in hoc casu sufficere duos testes, tradit Clar. §. *testamentum. q. 17. n. 2.* citatis Bald. in l. *hac consultiissima. c. de testam. n. 1.* Jason. *ibid. n. 4.* qui dicat hanc sententiam esse communem & pluribus aliis. ex ea ratione, quòd cesset omnis falsitatis suspicio in filiis, qui omnino aliàs patri ab intestatò sunt successuri; ac præterea favor filiorum, propter quem inducta dispositio *cit. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto.* ita militat in filiis cæci, sicut in filiis videntis. Porro illud hic notandum, quòd, si testamentum patris inter liberos non valet ex defectu alicujus jure civili requisiti. v. g. quia unus ex filiis fuit præteritus; vel nomina filiorum non expressa, unciæ seu quotæ manifestate literis sed cifferis &c. valebit adhuc ut codicillus, non tantùm, ubi clausula codicillaris, quâ testator dicit: si hæc dispositio non valet ut testamentum, volo, ut valeat tanquam codicillus, vel omni meliore modo; fuit expressè addita; sed etiam sine illa; eò quòd pater, ut Clarus l. c. 9. n. 8. citatis pluribus semper justè præsumatur subintellexisse, hanc clausulam. & ita quoque tenent Jason. in *auth. novissima. c. de inoff. testam. n. 21.* Menoch. l. 4. *præsump. 31. n. 16.* Gail. l. 2. *obs. 112. n. 1.* Covar. in c. *Raynur. §. 1. n. 1.* citati à Reiffenst. *h. t. n. 202.* illis inherente. verùm de his plura paulò post, ubi quales solemnitates requiratur codicillus.

9. Resp. Tertio: ea, in quibus hoc testamentum (in quo aliàs jure ff. æquè observandæ erant solemnitates, ac in alio testamento solenni jure codicis) privilegiatum est seu exemplum à solemnitati-

bus requisitis, sunt ferè sequentia primò, quòd, ut dictum, valet, dum in scheda conscriptum à patre sine ulla subscriptione illius aut etiam filiorum aliorumve testium, & absque alia probatione. Fachin. L. 1. *controv. c. 1.* Zoës, *ad ff. qui testam. sac. poss. Muller. l. c. lit. v. Clar. l. c. 9. 14. n. 1.* qui tamen n. 2. addit, quòd nihilominus requiratur, ut in tali scheda addatur dies, quo confecta; etsi aliàs regulariter in scriptura privata non requiratur dies vel annus. Secutamen est de scheda, in qua pater futuri testamenti formulam concepisset & affirmasset, propositum sibi esse, quod velit secundum illam testamentum condere; cum ea voluntate patris ultimam non contineat, sed tantùm præparationem ad testandum. Muller. l. c. *lit. 7.* Secundo, quòd in factò in scriptura ab alio quàm à patre scripta, vel etiam in factò nuncupativè duo solum testes sufficient. Clar. l. c. 9. 8. cum gl. *unic. in auth. quod sine.* ne requiratur, quòd hi testes sint rogati, ut Idem n. 5. cum Jason. L. 2. *conf. 68. circa pr.* Natta, in *cit. §. ex imperfecto. n. 159.* testantibus de communi. Neque ut sint maris. Clar. cum gl. *unica in auth. quod sine. c. de testam.* Natta l. c. n. 166. Decio in l. 2. *de R. 7. n. 31.* Ripa in *privil. ult. volunt. n. 24.* & aliis. Item Gail. l. c. n. 6. Laym. &c. Tertio qualiter valeat hoc testamentum etiam imperfectum, hoc est, inchoatum tantùm, videri potest ex dictis in hoc puncto. *q. præced. de testam. v. d. piæ causas;* idem enim hic locum habet. videri etiam potest Clar. q. 9. Denique ad privilegia hujus testamenti reduci potest, quòd, si in eo relinquatur aliquid personæ extraneæ titulo hæredis, ut si dicatur: liberos meos & uxorem instituo hæredes: etsi non valeat quòd ad personam illam extraneam, subsistat tamen quòd ad liberos juxta L. *hac consultiissima. §. ex imperfecto. c. de testam. §. l. fin. c. famil. heriscund.* Si autè in eo relinquatur quid personæ extraneæ titulo legati vel fideicommissi, valeat quoque ad illam personam extraneam, accessorio sequente principali, & ita contra Jason. in *cit. l. hac consultiissima. n. 10.* & alios docent Covar. *de testam. c. 11. n. 2.* Molin. d. 128. n. 2. dicens communem. Alex. *conf. 41. n. 103.* Reiffenst. n. 204. quem vide n. *seq.* diligentem textus in contrarium adductos. qui tamen n. 207. subjungit, oppositam sententiam, nimirum quòd legata in testamento hoc assignata non valeant, nisi adhibitis saltem solemnitatibus ad codicillum requisitis (quæ aliæ non sunt quàm quinque testes, five femina, five marès, five rogati, five fortuito, simul tamen presentes, qui subscribere, non tamen subsignare debent, dum codicillus erigitur in scripto, juxta clarum textum L. *fin. c. de codicill.*) non esse minùs probabilem, si non probabiliorem; eò quòd jura aperte & indistinctè dicant, testamentum imperfectum inter liberos quòd ad externas personas non valere. Porro quæ hic dicta de testamento parentum inter liberos, nullatenus locum habent in testamento liberorum inter parentes; eò quòd, quæ contra communes regulas statuta sunt, non debeant trahi in consequentiam. Clar. l. c. 9. 12. n. 6. citatis pluribus. de Lugo. *Tom. 2. de 7. §. 7. d. 24. n. 16.* Remittens ad Valq. *de testam. c. 1. §. 6.* & Sanch. L. 4. *consil. c. 1. du. 5.*

Quæst. 610. An & qualiter Principes, Comites & Status Imperii teneantur in suis testamentis observare solemnitates Juris Civilis.

R Esp. non convenire in hoc AA. nam testamenta Principum dici non posse alligata ad solemnitates priva-

privatorum & apices Juris civilis, si offerantur ceteris etiam propriis, citato Schiltero *ad ff. exercit. 6. ib. 14.* ait Muller, *ad struv. in ff. qui testam. fac. poss. ib. 9. lit. B.* Item testamenta Principum & statutum Imperii absque insinuatione facta, non attentis solemnitatibus Juris civilis, v. g. numero testium valere, ait Idem citatis Myler. *de Princip. & statib. Imper. c. 21. & c. 44.* Pruckm. *rr. de regal. §. solut. ap. testas. c. 4. memb. 3.* Reincking. *de regim. secul. & Eccles. L. 1. class. 3. c. 11. n. 32.* Limna. *in jur. publ. L. 4. c. 8. n. 138.* Befold. *p. 6. conc. 272.* & alius quorum tamen plures, & in specie Befold. *vol. 4. conf. 150. n. 1. & seq.* addere, securius illos facturos, si solemnitates juris communis adhibeant, ait Lauterb. *ad ff. de testam. milit. §. 52.* & quamvis negandum non sit, eos superioritate territoriali praeditos in territoriis suis certam testamentorum formam introducere, & suis subditis praescribere posse; hanc tamen vix pertinere ad Principem vel dominum statuendum; eo quod nemo sibi privilegium juri communi derogatorium concedere, vel seipsum nexu juris communis & legis pragmaticae Imperii eximere queat, ait Idem Lauterb. *l. c.* solennia autem testamentaria in publicis Comitibus de anno 1512. sine ul-

la distinctione esse recepta: unde si talis causa in summis Imperii Judiciis in quaestionem veniat, non posse aliter quam secundum jus commune dictumque recessum Imperii, & contra testamentum ob defectum solennitatum invalidum pronuciari. idque vi juramenti Imperatori & statibus Imperii praestitum. ita Lauterb. & sic Principes, Duces, Comites praescriptas solennitates sollicitè observare solitos testatur Rosenth. *de fend. c. 12. concl. 10. n. 15.* his verbis: plura testamenta Electorum, Ducum, Principum & Comitum legi & vidi, in quibus testamentorum solennitates sollicitè admodum & solenniter fuerunt observata; nullum, in quo fuerunt omittae, & sic ipse testantibus praescripti, &c. uti &, quod senioribus Assesores Camerae Imperialis asserant, se non vidisse aliter in dicta Camera observatum, testatur Lauterb. Unde jam apud Muller. *l. c.* simpliciter statuunt Natta *conf. 402. n. 26.* Barry. *de success. l. 1. tit. 2. n. 1.* Eyben. *de testa. princ. v. com. th. 20.* Ludwvvel. *de ult. vol. p. 1. d. 4. n. 82.* testans de communi, quod Princeps vel Comes juxta *Ord. Cam. p. 2. tit. 13.* in testamento active & passive utatur jure communi;

CAPUT II.

De iis, qui, qualiter & de quibus testari possunt vel non possunt, & ex testamento accipere.

Quaest. 611. Quinam in genere testamentum condere possint vel non possint.

Resp. Testamentum condere, seu per ultimam voluntatem suam de bonis suis ante mortem disponere possunt generaliter omnes, quibus id specialiter jure aliquo non prohibetur. *L. 1. c. de ff. Eccles. L. 42. ff. de vulg. & pupill. substit.* est enim de genere non prohibitorum; adeoque de genere non specialiter, sed communiter permissorum; cum nihil sit, quod magis homini debeatur, quam ut supremæ voluntatis, postquam jam aliud velle non possunt, sit licitum, quod iterum non redit, arbitrium, ut dicitur. *cit. l. 1.* Prohibentur verò quidam ab ipsa natura, ob defectum nimirum animi seu rationis vel corporis; alii per legem positivam, civilem vel canonicam, sine respectu ad delictum aliquod, ob defectum nimirum ætatis, de cetero capaces usus rationis; vel conditionem personæ aut status: alii ob culpam & delictum penamque infamiae incursum.

Quaest. 612. Quinam à natura ob defectum usus rationis prohibeantur condere testamentum.

Resp. si sunt ferè sequentes. Primò infantes, id est, septennio non majores; quia supponuntur non habere usum rationis ad hoc. idque, ut de Lugo. *Tom. 2. de f. & f. d. 24. n. 6.* est quandoque in aliquo malitia superaret vel suppleret ætatem. Secundò furiosi, amentes, mente capti, fatui; eo nimirum tempore, quo actu usu rationis carent. *§. item furiosi. Inst. quib. non est permiss. fac. testam.* Et primò quidem, ut fatuus prohibeatur condere testamentum, requiritur fatuitas vera seu omnimoda & talis, ut inquit de Lugo. *l. c. n. 61.* quæ usum ratio-

nis sufficientem ad peccandum mortaliter non relinquit; testari enim adhuc poterit, à quo mens non est alienata, licet obtusior, stupidior & simplicior, & testaturus gentii & itigentii paulò citassioris. Lauterb. *ad ff. qui testam. fac. poss. Muller. in ff. cod. th. 6. lit. 8.* qui & licet fatuus & demens vocetur, ut Idem, cum vulgus in imponendis nominibus liberius esse solet; Judicis tamen circumspectione hac in re opus esse; dicit apud eundem Richt. *ad l. 9. qui testam. fac. poss. n. 44.* ubi etiam, quod istiusmodi hebetioris ingenii & judicii homo testari possit, si curatorem ob stupiditatem adhibuerit, de quo dubitant alii. deiri quoque testari poterit amens, qui in una solam materia amens est, in aliis sapiens. de Lugo. *l. c.* item dum amens & furiosus non est perpetuo amens, sed patitur lucida intervalla, poterit eo tempore quo expeditum usum rationis habet condere testamentum, ut admittunt omnes, etsi testamentum ab eo factum rectè & prudenter ordinatum est, sustinetur juxta *§. 1. Inst. quib. permiss. fac. testam. L. 19. & 20. §. 4. ff. L. 9. c. qui testam. fac. poss.* etsi aliter non probetur esse factum tempore sanæ mentis. Mascard. *de probat. concl. 826. an. 11.* Vinn. *ad cit. §. 1.* Muller. *l. c.* quia vel ex eo ipso rectè praesumitur esse factum illo tempore. de Lugo. *l. c.* Richt. *l. c. à n. 29.* Harpr. *ad cit. §. 1. n. 10.* Muller. *l. c.* Lauterb. *§. 15.* & apud hunc Mynsing. *L. 2. obs. 41.* testansita in Camera Imp. judicatum, secus, seu censetur factum tempore amentiae, si verba aliqua illius aliquid dementiae indicent. Valq. *de testam. c. 9. §. 1. du. 8. n. 29.* Neque tamen etiam sufficit ad valorem testamenti, quòd testator incepit facere illud ante furorè aliamve rationis privationem vel tempore lucidi intervalli; sed necesse est, ut illud tempore sanæ & serenæ mentis omnino & totaliter absolverit, ita ut, si ante hanc completionem in actu testandi incidat in amentiam, usque rationis privetur, tota dispositio